

Мева-сабзавотчилик ва узумчилик

уни интенсив усулда ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратиш лозим

Республикамиз аҳолисини озиқ-овқат маҳсулотлари билан узлуксиз таъминлаш, ички бозорни сифатли мева-сабзавот ва узумчилик маҳсулотлари билан тўлдириш мақсадида агросаноат мажмуида етакчи тармоқлардан бири ҳисобланган мева-сабзавотчилик ва узумчиликни янада ривожлантириш муҳим аҳамият касб этади. Чунки бу тармоқ аҳолини сифатли озиқ-овқат маҳсулотлари, саноат корхоналарини эса хомашё ресурсларига бўлган талабини узлуксиз қондириш имкониятини беради. Қолаверса, Ўзбекистон боғдорчилик ва узумчилик маҳсулотлари етиштириш учун потенциали юксак саноат товарлари ишлаб чиқариш салоҳиятига эга давлатдир.

Шу сабабдан соҳани ривожлантириш учун мамлакатимизда аҳолини озиқ-овқат маҳсулотлари билан барқарор таъминлаш, истеъмолчилар талабини мамлакатда етиштирилаётган мева-сабзавот, полиз, узум ва картошка маҳсулотлари ҳисобига тўла қондириш масалаларига алоҳида эътибор қаратилмоқда. Мисол учун, 2006 йил 9 январдаги Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Мева-сабзавотчилик ва узумчилик соҳасида иқтисодий ислохотларни чуқурлаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги Фармони ҳамда 2006 йил 11 январдаги «Мева-сабзавотчилик ва узумчилик соҳасини ислох қилиш бўйича ташкилий чора-тадбирлар тўғрисида»ги Қарори асосида мева-сабзавотчиликка ихтисослашган фермер хўжаликлари ташкил этилди, боғ ва токзорлар ўз эгасини топиб, уларнинг унумдорлиги, ҳосилдорлиги ошишига эришилди.

Бундан ташқари, Республикада ишлаб чиқаришни кўпайтириш, қайта ишлаш ва экспорт салоҳиятини ошириш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Президентининг қатор фармон ва қарорлари ҳамда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 8 та қарорлари қабул қилиниб, улар ижросини таъминлаш йўлида тегишли чора-тадбирлар дастурлари ишлаб чиқилди.

2007 йилдан бошлаб Ҳукумат томонидан мева-сабзавот ва узум маҳсулотлари ишлаб чиқариш ва фойдаланиш баланси йўлга қўйилди.

Айниқса, кейинги йилларда Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2008 йил 20 октябрдаги «Озиқ-овқат экинлари экиладиган майдонларни оптималлаштириш ва уларни етиштиришни кўпайтириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги Фармонига кўра аҳолининг озиқ-овқат товарларига бўлган эҳтиёжини тўлиқ қондириш мақсадида пахта экиладиган майдонлари 75,8 минг гектарга, 2012 йилда эса қариб 30 минг гектарга қисқартирилиб, озиқ-овқат маҳсулотлари етиштириш учун ер майдонларининг кенгайтирилиши тармоқни янада ривожлантиришга қаратилган катта эътиборнинг яққол мисолидир.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2011 йил 7 апрелдаги «2011-2015 йиллар даврида мева-сабзавот маҳсулотларини сақлашнинг моддий-техника

базасини ривожлантириш ва мустаҳкамлаш ҳақида»ги қарори қабул қилинди. Бунинг натижасида республикада 120 минг тонналик мева-сабзавот ва узум маҳсулотлари сақлайдиган замонавий музлатгич омборхоналар қуриш белгилаб олинди.

Сир эмас, сўнгги йилларда аҳоли сони ортиши ва озиқ-овқат маҳсулотларига бўлган эҳтиёжнинг кўпайиши натижасида, жаҳонда озиқ-овқат хавф сизлиги муаммоси долзарб бўлиб бормоқда. Бу борада мамлакатимизда катта чора-тадбирлар режаси амалга оширилаяпти.

Соҳанинг барча тармоқлари каби, айниқса, мева-узумчилик тармоғини интенсив технологиялар асосида ривожлантириш масаласига алоҳида эътибор қаратилаётир. Бу борада мамлакатимизда суғориладиган, лалми ва қир-адир ерларда янги боғдорчилик хўжаликлари барпо этиш, интенсив мевали боғ ва токзорлар яратиш ҳамда, тез ҳосилга кирувчи пакана ва ярим пакана пайвандларга уланган мевали дарахт кўчатлари етказиб бериш борасида Ҳукумат даражасида амалий ишлар олиб борилмоқда. Жумладан, боғ ва токзорлар майдони кенгайтирилиб, эски боғ-токзорлар қайта таъмирланмоқда, интенсив типдаги боғзорлар вужудга келтирилаяпти. Мева ва узум маҳсулотларини тайёрлаш, қайта ишлаш, сақлаш бўйича цехлар, корхоналар ва музлатгич омборхоналари қурилмоқда.

Шу ўринда алоҳида урғу бериб айтиш керакки, ишлаб чиқарилаётган мева-узум маҳсулотлари ўсиб бораётган халқимиз ва хомашёни қайта ишлаш саноати эҳтиёжини тўлиқ таъминлаш учун ҳали яна талайгина ишларни амалга оширишга тўғри келади.

Чунончи, соҳада эришилган ютуқларни мустаҳкамлаш, тармоқни интенсив ривожлантириш учун биринчи навбатда уларнинг ҳуқуқий асосларини янада такомиллаштириб, тегишли қонунларга ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш зарур. Масалан, Туркия, Польша, Украина, Хитой каби қатор хорижий давлатлардан келтириб парваришланаётган кўчатларни бугунги кунда муайян бир ташкилот эмас, балки турли МЧЖлар ва фермер хўжалиқларининг ўзлари ҳам шартнома асосида олиб келишни кенгроқ ёймоқ керак. Зеро, «Ўсимликлар карантини тўғрисида»ги Қонунининг 11-моддасида уруғларни, ўсимликларни ва ўсимлик маҳсулотларини импорт қилишга доир нормалар аниқ белгиланган бўлиб, унга кўра мамлакатимизга олиб кирилаётган кўчатларни Интродукцион-карантин кўчатхоналарида икки йилгача парваришлаш ва уни тўла назорат қилингандан кейин ўрнатилган тартибда ишлаб чиқаришга жорий этиш белгилаб қўйилган.

Аммо хориждан олиб келинаётган кўчатларнинг аксарияти Интродукцион-карантин кўчатхоналарида назорат қилинмасдан тўғридан-тўғри фермерлар даласига экилиши ҳолатлари учрамоқда. Бу эса турли касаллик ва зараркунандалар кўпайиши, маҳаллий нав лар ва маҳаллий генофондларга зарар етказиши хавфини орттирмоқда.

Шу боис бу борадаги ишларни қонун билан янада мустаҳкамлаш мақсадида амалдаги «Фермер хўжалиги тўғрисида»ги Қонунга тегишли ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш ҳамда қонун ташаббускорлиги асосида тайёрланаётган «Ўзбекистон қишлоқ хўжалиги тўғрисида»ги қонун ло йиҳасида ушбу тармоққа оид алоҳида бўлим ва нормалар ўз аксини топиши керак, албатта.

Сўнгги пайтларда дунё илмий атамашунослигида «Генетик ўзгартирилган организмлар», «Генетик ўзгартирилган маҳсулотлар», «Генетик ўзгартирилган уруғлар» каби янги илмий тушунчалар пайдо бўлди. Бугунги кунда биотехнологиялар, ген инженерияси йўналишида ҳужайра ва молекула даражасида амалга оширилмоқда. Мазкур йўналишдаги тадқиқотлар ўз ўрнида ҳайвонот ва ўсимлик дунёси хусусиятларини олдиндан белгиланган турларини юзага келтирмоқда.

Мазкур масалалардан келиб чиққан ҳолда айна пайтда, Ўзбекистон Республикасининг «Ўсимликлар карантини тўғрисида», «Озиқ-овқат маҳсулотлари сифати ва хавфсизлиги тўғрисида», «Фермер хўжалиги тўғрисида» ва «Дехқон хўжалиги тўғрисида» сингари Қонунларга ҳам тегишли ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш зарурати туғилмоқда.

Айни шу масалаларга бағишланган Олий Мажлис Қонунчилик палатасининг Аграр ва сув хўжалиги масалалари қўмитаси томонидан «Ўзбекистонда боғдорчилик ва узумчиликни ривожлантириш: янги боғ ва токзорларга интенсив технологияларни жорий қилиш ҳамда унинг ҳуқуқий асослари» мавзусида икки кунлик илмий-амалий семинар ташкил этилди. Унда билдирилган таклиф, фикр ва мулоҳазалардан келиб чиққан ҳолда тегишли хулоса ва тавсиялар ишлаб чиқилди.

Маълумки, Ўзбекистон «Адолат» СДП сайловолди дастурида қишлоқ хўжалигини бозор иқтисодиёти асосида модернизация қилиш, уни инновацион-технологик жиҳатдан қайта жиҳозлаш, қишлоқда инфратузилмани янада ривожлантириш ва аҳоли турмуш даражасини ошириш каби масалалар партиянинг устувор вазифаларидан бири сифатида белгилаб қўйилган. Шу нуқтаи назардан «Адолат» СДП фракцияси аъзолари мамлакатимизда мева-сабзавотчилик ва узумчиликни интенсив усулда ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратиш лозим деб ҳисоблайди. Шунингдек, соҳага замонавий агротехнологияларни жорий этиш ҳамда соҳани тежамкор, унумли техникалар билан таъминлаш ва адирларда, лалми, тоғ ҳамда тоғ олди ҳудудларида томчилатиб суғориш технологиясини самарали татбиқ қилаётган ишлаб чиқарувчиларни қўллаб-қувватлаш лозим деб ҳисоблайди.

Алишер АКРОМОВ,

Ўзбекистон «Адолат» СДП фракцияси аъзоси.

Адолат, 15 июнь 2012 йил.